

REMISSVERSION

2017-08-25

SKÖTSELPLAN

NORRA IGELBÄCKENS NATURRESERVAT

JÄRFÄLLA

REMISSVERSION

Beställning: Järfälla Kommun
Framställt av: Ekologigruppen AB
www.ekologigruppen.se
Telefon: 08-525 201 00
Slutversion: 2017-08-25
Uppdragsansvarig: Per Collinder
Medverkande: Klas Andersson, Anna Maria Larson, Emma Hammarström
Foton: Om inget annat anges: Ekologigruppen
Illustrationer och kartor: Ekologigruppen AB
Internt projektnummer: 7353

Innehåll

SKÖTSELPLAN	1
Innehåll	3
BESKRIVNINGSDDEL	4
1. Beskrivning av bevarandevärdena	4
1.1 Administrativa data	4
1.2 Områdets bevarandevärden	4
1.2.2 Kulturhistoriska bevarandevärden	5
1.2.3 Geovetenskapliga bevarandevärden	6
1.2.4 Bevarandevärden för friluftsliv	7
1.3 Källförteckning	7
PLANDEL	8
2.1 Syftet med naturreservatet	8
2.2 Skötselområden med bevarandemål och åtgärder	10
Skötselplanens skötselområde 1	11
Skötselplanens skötselområde 2	12
Skötselplanens skötselområde 3	12
Skötselplanens skötselområde 4	13
Skötselplanens skötselområde 5	14
Skötselplanens skötselområde 6	14
Skötselplanens skötselområde 7	15
Skötselplanens skötselområde 8	16
3. Uppföljning	17
3.1 Uppföljning av skötselåtgärder	17
3.2 Uppföljning av bevarandemål	17
4. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder	17
5. Revidering	18

BESKRIVNINGSDDEL

I skötselplanen anges målen med naturreservatet och de ska ligga till grund för dess vård och skötsel. Naturreservatet ska utmärkas genom förvaltarens försorg enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

1. Beskrivning av bevarandevärdena

1.1 Administrativa data

Objektnamn	Norra Igelbäckens Naturreservat
Län	Stockholms Län
Kommun	Järfälla kommun
Arealer:	Total areal 44,1 ha
Naturtyper:	Mindre vattendrag 0,1 ha Ångsmark 2,6 ha Trädklädda betesmarker 1,2 ha Öppen gräsmark 34,1 ha Barrskog 1,8 ha Övrig mark 4,3 ha
Prioriterade bevarandevärden:	
Naturtyper	Mindre vattendrag
Strukturer	Död ved, stenrösen,
Arter	Ask (<i>Fraxinus excelsior</i>) (EN) Gulspurv (<i>Emeriza citrinella</i>) (VU) Ångspiplärka (<i>Anthus pratensis</i>) (NT) Sånglärka (<i>Alauda arvensis</i>) (NT) Buskskvätta (<i>Saxicola rubreta</i>) (NT) Tallticka (<i>Phellinus pini</i>) (NT) Backsmörblomma (<i>Ranunculus polyanthemos</i>) (NT)
Friluftsliv	Rekreativvärden
Bebyggelse och anläggningar	Rullbana och taxibanor, VA-ledningar, ledningar, byggnader kring hangarer samt hangarer.

1.2 Områdets bevarandevärden

1.2.1 Biologiska bevarandevärden

Naturreservatet präglas av den tidigare användningen som militär flygplats. På båda sidor om den asfalterade rullbanan breder vida gräsmarker ut sig. De sköts med slåtter, förutom i den norra delen av det blivande reservatet som betas. Några mindre åkerholmar finns spridda i reservatet.

Genom reservatet rinner Igelbäcken som kantas av en al- och salixridå. I norr och i söder rinner den i ett uträtat lopp, medan den under landningsbanan är kulverterad.

Naturreservatet ligger i Järvakilen, en långsträckt grön kil som sträcker sig från Sigtuna längs Mälaren ner till Stockholms innerstad och Lidingö. Kilen har utpekade värden som spridningssamband för arter knutna till ädellövträd, gamla barrskogar, betesmarker och vattenmiljöer. Grönstrukturen i Järvakilen ger möjligheter för arter att röra sig i landskapet mellan de exploaterade områdena längs Mälärbanan och Ostkustbanan, vilket ger en stor biologisk mångfald av betydelse för hela norra delen av Stockholm.

Igelbäcken

Igelbäcken rinner genom reservatet och sträcker sig från Säbysjön i norr till Edsviken i Solna. Bäcken är ett av länets mest fisktäta vattendrag och hyser den tidigare rödlistade

fisken grönling, vars förekomst i Igelbäcken är den enda i Uppland. Den är dock ej påträffad i den norra delen av bäcken. Andra påträffade fiskarter är öring, gädda, abborre, mört, sutare och ruda. Höga naturvärden är kopplade till bäcken som är ett av de mest skyddsvärda vattendragen i Stockholmsområdet.

Bäckens lopp genom reservatet (skötselområde 1a, Bilaga 4) är utträtad och delvis kulverterad under det före detta flygfältet. Igelbäcken är en så kallad vattenförekomst enligt EU:s vattendirektiv och omfattas därmed av miljö kvalitetsnormer. Igelbäcken uppnår idag god ekologisk status och det är av största vikt att långsiktigt säkra en god vattenkvalitet i bäcken. Järfälla kommun har pekats ut Igelbäcken som ekologiskt särskilt känsligt område (ESKO).

Gräsmarker

För fågellivet är de stora gräsmarkerna värdefulla (skötselområde 6, Bilaga 4). På flygfältsområdet häckar ett flertal rödlistade arter som buskskvätta, gulspurv, sånglärka och ängspioplärka. Ett flertal rödlistade fågelarter knutna till gräsmarker rastar också på fältet, exempelvis fjällvråk, vinterhämling, rödstrupig piplärka och storspöv. Fåglar som häckar och uppehåller sig i och kring Säbysjön bedöms nyttja den öppna marken för födosök och förflyttning i landskapet. Gräsmarkerna är i dagsläget botaniskt triviala och hyser få indikatorarter. Ingen plöjning eller gödsling sker dock längre och på längre sikt kan slätter- och betesgynnade arter komma tillbaka.

Åkerholmar och bryn

Åkerholmarna i området är av skiftande karaktär. I söder finns en blandskogsholme med uppvuxen gran, tall och asp: Här har den rödlistade tallticken återfunnits vid inventeringar (område 4b, bilaga 4). I anslutning till blandskogsholmen växer äldre askar. Håga bytomt (område 3a, bilaga 4) är en gräsbevuxen kulle av ängskaraktär med unga triviala lövträd. Här växer den rödlistade backsmörblomman (NT), som är en indikatorart för artrika betesmarker.

Skogsmiljöer

Reservatet utgörs av ett öppet landskap. Förutom de dungar som växer på åkerholmarna och längs Igelbäcken finns ett mindre skogsområde intill hangarerna vid rullbanans östra ände (område 5, bilaga 4). Det domineras av ett relativt glest bestånd av asp med enstaka större ek och tall. Lövskogsområdet är avgränsat av Skogsstyrelsen som naturvärde lövskogslund/hagmarksskog 2002 (N 3419-2002). Ytterligare ett mindre skogsområde finns längst i söder mellan Norrviksvägen och Akallälänken vid Hästa gamla bytomt. Detta skogsområde är bevuxet med blandskog (område 4a, bilaga 4).

Våtmark

I ett parti i den sydvästra delen av naturreservatet ligger en sänka som till stora delar avvattnas genom det dike som löper i den södra delen. Detta område svämmas under våren över och bildar en flack våtmark. Sommartid är området uttorkat (skötselområde 2, Bilaga 4).

1.2.2 Kulturhistoriska bevarandevärden

Landskapets historia

Det som främst karaktäriserar Järvafältet och ger det dess höga upplevelsevärden är den öppna dalgången runt Igelbäcken som ramas in av lövkantade bryn. Såväl i Västra Järvafältet som i angränsande reservat är det än idag möjligt att på landskapsnivå uppleva historiska strukturer och stråk, såsom den historiska markanvändningen, vägnätet, bebyggelsen och den gamla vattenleden i Igelbäcken. Det är unikt att ett välbevarat odlingslandskap finns kvar så centralt i en storstadsregion.

De många fornlämningarna på Järvafältet avslöjar att området varit bebott av människor åtminstone sedan bronsålder (ca 1800 f.v.t.–500 f.v.t.). Under äldre järnålder, för ca 2000 år sedan, förändrades samhället. Troligen etablerades de byar som kan ses idag under den här tiden. Under järnåldern fanns bosättningar bland annat vid Håga och Hästa.

Vid järnålderns slut på 1000-talet var vattennivån ungefär fem meter högre än idag. Igelbäcken var en av flera vattenleder som kopplade samman Östersjön med de inre delarna av landet.

Bosättningsstrukturen och jordbrukskaraktären har troligen varit i stort sett oförändrad från senare delen av järnålder fram till 1800-talet, då jordbruksreformer, effektivisering av jordbruket och industrialisering innebar genomgripande förändringar av landskapet och samhällsstrukturen. I början av 1900-talet flyttade Stockholms garnison sitt militära övningsfält från Gärdet och köpte istället gårdarna på Järvafältet för att anlägga ett stort övningsområde.

Håga gamla tomt

Håga gamla bytomt (vid område 3a, Bilaga 4) är en förhistorisk bosättning och kan räknas till en av de mest intressanta i området. Invid bytomten ligger ett gravfält som är skadat av militära aktiviteter, men rester av gravanläggningarna kan ännu finnas kvar under markytan. Gravfältet är senast anlagt på 1000-talet, men förmodligen är det ännu äldre.

Håga nämns som bebyggelseplats, första gången år 1538, vilket tyder på att byn hade medeltida ursprung. Byn genomgick storskifte 1767. På sockenkartan från tidigt 1800-tal finns endast en bebyggelseenhet kvar i den norra delen av bytomten. Under 1800-talet fick det småskaliga jordbrukslandskapet lämna plats för det mer storskaliga och markerna där Håga by låg började brukas under Hägerstalund på 1820-talet.

Hästa gamla bytomt

I de södra delarna av reservatet (vid område 4a, Bilaga 4) ligger en äldre bytomt som består av en husgrund som kan dateras till sen medeltid.

Häradsvägen

Norr om rullbanan löper en del av ett gammalt vägsystem som idag är en av Järfällas äldsta bevarade vägsträckningar. Vägen korsar Igelbäcken via den stenbro som går över bäcken. Bron är svärdaterad och har under senare tid fått både räcken och förstärkningar.

Flygfältets historia

Barkarbyfältet började användas som flygfält redan omkring 1915. Fram till Bromma flygfälts invigning 1936 användes det både för militära och civila ändamål, men då F8 etablerades 1938 blev det fortsättningsvis ett militärt flygfält. Anläggningsarbetena för flygfältet påbörjades under 1920-talet. De mer omfattande arbetena genomfördes dock mellan åren 1934-1938 inför etableringen av Svea flygflottilj F8 Barkarby. I samband med anläggandet av flygfältet grävdes flera gravfält ut och togs bort.

Förutom byggnaderna utgörs de mest påtagliga spåren från den militära eran av rullbanan och de kringliggande taxibanorna. Rullbanan sätter en tydlig prägel på landskapet och dominerar idag över Igelbäckens sträckning och riktning i landskapet. Försvarsmaktens långa närvaro i området är en viktig del av platsens kulturhistoria.

1.2.3 Geovetenskapliga bevarandevärden

Reservatet ligger i det mellansvenska sprickdalslandskapet. Bergshöjder och dalgångar antas ha uppstått genom att berggrunden utsatts för högt tryck, så att sprickor och förskjutningar bildats. Vittring och erosion har sedan gröpt ur sprickorna till dalgångar. Berggrunden utgörs av yngre granit, pegmatit och gnejsgranit. Berget går i dagen vid höjdparter. Moräntäcket är tunt och överlagras till stora delar av finare sediment och är synligt främst i anslutning till berghällar. Postglacial lera täcker den lägre terrängen i området.

Den senaste inlandsisen som började breda ut sig för ca 120 000 år sedan täckte norra Europa ned till trakten av Hamburg. Detaljerna i Sveriges naturlandskap, både i det fasta berget och i jordtäcket, har till stor del formats av inlandsisen eller dess smältvatten. Den upp till 3 km tjocka isen tog med sig löst material och slipade fram släta rundhällar i

landskapet. Isrörelsen i Igelbäckens dalgång var ungefär i nord-sydlig riktning och därför påträffas rundhällar på nordsidan, medan läsidan som vette åt söder ofta är brant och hackig.

När isen började dra sig tillbaka för ca 20 000 år sedan var den full med allt från bergmjöl till stora stenblock och detta material avlagrades som morän. I Igelbäcksdalen förekommer moränrygggar, så kallade De Geer-moräner. Dessa moräner bildades när isen rörde sig fram över botten och förde med sig material. Vid gränsen där isen släppte kontakten med botten avlagrades materialet. De Geer-moräner anses ha högt naturvetenskapligt bevarandevärde.

När isen helt hade dragit sig tillbaka från Stockholmsområdet för ca 10 000 år sedan hade isens väldiga tyngd pressat ner jordskorpan, i och med avsmältningen påbörjades den landhöjning som ännu pågår. De landområden som först stack upp ur vattnet påverkades av vågornas ursköljning och en stor del av den lösa jorden svallades ur och omlagrades till lägre liggande områden. Det finkornigaste materialet, som svallats ut sedimenterades på djupt vatten som så kallad postglacial lera. Dessa djupa delar bildade vid den fortsatta landhöjningen grunda vikar och insjöar där lerslam tillsammans med organiskt material bildade gyttejlera.

1.2.4 Bevarandevärden för friluftsliv

Området för naturreservatet utgörs av stora, öppna ytor. Flygfältet omges av öppna gräsmarker med åkerholmar. De flesta stora, öppna platser i Stockholmsområdet har idag bebyggts, vilket gör platsen attraktiv för aktiviteter som kräver stora öppna ytor. Barkarbyfältet lockar också andra målgrupper än vardagsmotionärerna, i och med att rullbanan och de öppna markerna lämpar sig väl för specialiserade aktivitetsutövare.

Naturreservatet angränsar till en natur- och kulturmiljö med höga och varierade rekreativvärden. Värdena ligger dels i grönområdets inneboende kvalitéer såsom artrikedom, variation, upplevelsevärden och välanvända rörelsestråk för motion och friluftsliv, men också i grönområdets sammanhängande form och läge som en viktig del av Stockholms gröstruktur.

Järvakilens långsmala kilform gör grönområdet närbart för många kringboende genom närheten till ett stort antal tunnelbane- och pendeltågsstationer samt busshållplatser längs kilens sträckning från norr till söder. Hela Järvakilen fyller därför en viktig funktion som bostadsnära natur. Det är viktigt att aspekterna tillgång, närhet och hög kvalitet samverkar. Om någon av dessa aspekter saknas uppstår brister i upplevelsen och närboende tar sig inte ut lika ofta i naturen.

Naturreservatet är en ovärderlig pusselbit för att säkra ett sammanhängande rekreativområde längs hela Igelbäckens dalgång. Platsen rymmer många kvaliteter och funktioner som det finns behov av att bevara.

1.3 Källförteckning

Faktablad I 12, De Geer-moräner-tvättbrädesmoräner, *Världsarv i samverkan 63N, Botnia Atlantica*

Fornsök, Riksantikvarieämbetet, www.fmis.raa.se. Hämtat 2017-04-18

Igelbäcken biotopkartering år 2000, *Länsstyrelsen i Stockholms län*, ISBN 91-7281-026-2

Inventering av dagfjärilar, vildbin och kärleväxter. Gräsmarker i Järfälla kommun 2016. *Calluna* 2016-12-07

Rapport, Biotopkartering vattendrag i Järfälla kommun, 2017 *Ekologigruppen*

Remiss Igelbäckens NR, *Järfälla kommun, Miljö-och Samhällsbyggnadskontoret, 2004*

Rödlistan 2015, *SLU Artdatabanken 2015*

Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering 2002 (N 3419-2002)

PLANDEL

2.1 Syftet med naturreservatet

Syftet med Norra Igelbäckens naturreservat är att säkra de värdefulla livsmiljöerna i och omkring Igelbäcken, samt att de typiska växt- och djursamhällen som är karakteristiska för dessa livsmiljöer ska ha gynnsamt tillstånd¹. Strukturer som död ved, naturliga flöden, fria vandringsvägar och naturliga vattenståndsfluktuationer förekommer i för livsmiljöerna gynnsam omfattning.

Syftet är också att skydda Igelbäckens flöden och höga vattenkvalitet.

Syftet med Norra Igelbäckens naturreservat är också att tillgodose behovet av områden för friluftslivet. Området skall därför göras tillgängligt så att besökare kan bedriva olika typer av friluftaktiviteter i värdefull natur, och uppleva de naturmiljöer och skönhetsvärden som finns i området. Syftet är också att inom ramen för biologisk mångfald och naturmiljöer återställa och nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter samt tillgodose friluftslivets behov av ytor för rekreation. Naturreservatet syftar också till att säkra en viktig del i ett utpekat svagt samband i den gröna kil som området är en del av.

Syftet ska nås genom att:

- Åtgärder i Igelbäcken som syftar till att:
  - Återskapa en mer naturlig hydrologi
    - Borttagning av kulvert och återställning av den kulverterade delen av Igelbäcken
    - Främja populationer av Grönling.
- Åtgärder i Igelbäckens närhet som syftar till att öka de rekreativa värdena och gynna den biologiska mångfalden
- Reservatet fungerar som en länk för biologisk mångfald och friluftsliv mellan de omgivande skyddade områdena längs Igelbäcken
- Fortsatt hävd av gräsmarker
- Genom restaurerings- och berikningsåtgärder skapa områden med hög biologisk mångfald. Berikningsåtgärder kan även innefatta insådd av ex. solros eller havre för att gynna olika artgrupper
- Åtgärder som främjar reservatets rekreativa värden:
  - Stigar, broar och leder anläggs
  - Anläggningar för besökare vid besökspunkter/mål
  - Anläggningarna ska ha en kanaliseringseffekt i syfte att erhålla en långsiktig samexistens mellan friluftsliv och biologisk mångfald
  - Anläggningar och stigar/leder inom reservatet är väl underhållna
  - Åtgärder som främjar möjligheter till pedagogisk verksamhet inom reservatet

---

¹ =Gynnsamt tillstånd (på objektsnivå) är jämförbart med begreppet gynnsam bevarandestatus. Vad som menas med gynnsam bevarandestatus definieras i 16 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

- Områdets kulturella karaktärer från olika tidsepoker tas tillvara och utvecklas
- Minska andelen hårdgjord yta på rullbana samt taxibanor, framförallt i områden öster om Igelbäcken
- Utveckla en våtmark i och omkring det område i den sydligaste delen av reservatet som idag utgörs av ett fuktområde.
- Nyttja rent dagvatten från Barkarbystaden för utveckling av våtmark och för att trygga vattenflöden och vattenkvalité i Igelbäcken.
- Inget skogsbruk bedrivs i området.

REMISSVERSION

2.2 Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Naturreservatet är indelat i 8 skötselområden, vilka utgår från den skötsel som ska genomföras. Skötselområdena (karta Bilaga 4) är:

- 1: Igelbäcken samt del av Djupanbäcken
- 2: Våtmark
- 3: Ängspräglade åkerholmar och brynmiljöer
- 4: Blandskogsparti samt blandskogsbevuxen åkerholme
- 5: Lövskog av hagmarkskaraktär
- 6: Gräsmarker
- 7: Byggnader i områdets östra del
- 8: Information och friluftsliv

REMISSVERSION

Skötselplanens skötselområde 1: Igelbäcken (a) samt del av Djupanbäcken (b) 4,04 hektar

Beskrivning

Igelbäcken (område 1a) är ett vattendrag av alluvial karaktär som inom skötselområdet har ett varierat vattenflöde med både lugna och mer snabbflytande sträckor. Botten är i vissa delar stenig/grusig vilket kan skapa förutsättningar för en god variation av fisk och bottenfauna. Bäckens är starkt påverkad av de många år av verksamheter i området och är både rätad och fördjupad. En cirka 270 meter lång sträcka som går under rullbanan är kulverterad. Vid provfisken har abborre, mört och signalkräfta fångats. Bäckens med dess höga vattenkvalitet hyser den skyddsvärda Grönlingen längre nedströms Norra Igelbäckens naturreservat. Längs bäcken växer klibbal i olika successioner. Klibbalen bidrar med beskuggning och kontinuerlig tillförsel av död ved och förna. Området har idag inte gynnsam bevarandestatus enligt naturtypsdefinitionen för 3260.

Djupanbäckens sträckning inom reservatet (område 1b) är i den sydöstra delen. Bitvis löper bäcken inom reservatet och bitvis löper bäcken utanför reservatet. Delar av bäcken är kulverterade. De delar som innefattas av reservatet är påverkade av rätning och fördjupning.

Målbild

Igelbäcken har återfått en mer naturlig karaktär. Strandzonen är till stora delar trädbevuxen och kontakten mellan omgivande marker och Igelbäcken är av en karaktär som ger möjligheter för bäcken att återigen meandra. Död ved får vara kvar i vattendraget. Med jämna mellanrum svämmas delar av strandzonen över, vilket skapar en naturlig dynamik. Dess rekreativa värden är starka och närheten till vatten är påtaglig när besökaren rör sig i området. Området har gynnsamma förutsättningar för att hysa Grönling. Inom området är påverkan från eventuell maskinell jordbruksverksamhet minimal. Vattenflödet i bäcken är god utan tillförsel av dricksvatten.

Skötselåtgärder

Biotopförbättrande åtgärder kan utföras i hela Igelbäcken samt Djupanbäcken, dessa åtgärder bör utföras etappvis. Död ved av lämplig kvalitet kan tillföras vattendraget, dels för att skapa fördämningar så områden svämmas över och dels för att styra erosionen. Det är av central vikt att hela tiden sörja för fria vandringsvägar.

Hävd av de områden som bedöms som hävdpräglade ska ske årligen.

Eventuell igenväxning av återställda delar hindras genom lämpliga skötselåtgärder.

Det trasiga stängsel som löper väster om bäcken i den södra delen upp till rullbanan monteras ned.

Städning efter nedskräpning utmed hela sträckan ska utföras.

Avfasning av kantzonen: inom ca 20m på vardera sidan bäckfåran kan marken fasa ner. Målbild bör vara ett vattendrag som har utrymme att röra sig i sidled och med jämna mellanrum svämma över. Åtgärder för att återställa bäckfåran så att den meandrar bör utföras där det bedöms vara lämpligt med hänsyn till trädridan och omgivande mark. Detta bör utföras på så vis att trädkontinuiteten runt bäckfåran inte bryts.

Trumman i södra delen av bäcken bör åtgärdas genom att den tas bort och ersätts med en bro.

Restaurering av kulverterad sträcka: kulverten behöver inte nödvändigtvis grävas upp om det bedöms lämpligare att anlägga en ny fåra i en annan sträckning än den kulverten har i dagsläget. Om kulverten lämnas ska den pluggas ordentligt. Meandring bör återskapas om så bedöms möjligt. Vid återställning av den kulverterade delen av Igelbäcken kan ny

sträckning dras inom skötselområde 6 om det bedöms lämpligare. Om ny sträckning dras utgör den sträckningen samt en 20 m buffertzön på var sida bäcken skötselområde 1a och sköts som detta. Den gamla sträckningen återförs till skötselområde 6. Utredning bör göras före åtgärden, vilket även innefattar samråd med Länsstyrelsen.

Inplantering av Grönling från nedströms områden kan utföras.

Uppföljning:

Beskuggningen av Igelbäcken ska vara minst 80 % på de områden som inte ingick i den sträcka som tidigare varit kulverterad.

Igelbäcken ekologiska status ska inte försämrans enligt vattenförvaltningens statusklassning.

Skötselplanens skötselområde 2: Våtmark 2,74 hektar

Beskrivning:

I den sydvästra delen av reservatet finns idag en sänka samt ett videbevuxet dike som löper ut i Igelbäcken. Delar av året kan områdena stå under vatten.

Målbild:

En myllrande våtmark bidrar till den biologiska mångfalden samtidigt som den fungerar som en naturlig buffert som jämnar ut Igelbäckens flöden. Renat dagvatten från Barkabystaden förs ner i våtmarken, vilket medför att Igelbäcken hela tiden tillförs rent vatten. Goda reproduktionsmöjligheter ska finnas för groddjur. Området nyttjas som naturlig målpunkt för att lära sig mer om limniska miljöer.

Skötselåtgärder:

Området omkring fuktdraget grävs delvis ut för att anlägga våtmarken som på ett naturligt sätt fortsätter ut i Igelbäcken. Inplantering med för området och våtmarksmiljön typisk växtlighet bör ske för att säkerställa våtmarkens ekologiska funktion. För att säkerställa tillräckligt lång uppehållstid för vattnet i våtmarken kan det dike som löper i den södra ändan helt eller delvis läggas igen. Omkring våtmarken bör lämpliga substrat för övervintring av groddjur anläggas. Före arbeten med våtmarken bör samråd ske med Länsstyrelsen och en utredning om utformning, storlek och djupförhållanden bör göras. En besökspunkt invid våtmarken med information och bord kan upprättas.

Uppföljning:

Våtmarken fungerar som reproduktionslokal för groddjur. Våtmarken har en varierad växtlighet av för naturtypen lokala arter.

Skötselplanens skötselområde 3 (a-f): Ängspräglade holmar och brynmiljöer 2,58 hektar

Beskrivning:

Det finns flera mindre åkerholmar av betesmarkskaraktär spridda runt om i området. Dessa hävdades ända in på 1980-talet då nyttjandet övergick till åkerbruk under Järfälla kommun, vilket gjorde att hävden av holmarna söder om rullbanan avbröts. Den största av dessa holmar ligger i området runt Håga gamla tomt (område 3a). Utspritt i det här området ligger stenrosen som i många fall bedöms kunna utgöra vilo- och övervintringsplatser för grod- och kräldjur. På holmen växer hagtorn, gullviva, liten blåklocka samt de rödlistade arterna ask (EN) och backsmörblomma (NT), vilka alla kan knytas till gamla tiders hävdade marker. Övriga åkerholmar med ängsprägel återfinns väster om Igelbäckens norra del i reservatet (område 3b, c, d) samt direkt öster om Håga gamla tomt (område 3e, f). Den norra holmen utgörs av en mindre åkerholme bevuxen med ask, sälg och asp (område 3b). De östra holmarna har ask, asp, en och slån (område 3e, f). Utöver holmarna finns det i västra delen av reservatet en mindre kil upp mot befintliga angränsande reservat, (område 3d) och utmed den västra kanten finns en brynmiljö som tillförs detta skötselområde (område 3c). Samtliga områden har

otillräcklig hävd och utbredd nedskräpning. Vid Håga gamla bytomt finns även ett mindre gödselupplag. Områdena har för naturtypen 6510 *slätterängar i låglandet* inte gynnsam bevarandestatus.

Skötselplan Norra Igelbäckens
Naturreservat
2017-08-25

Målbild:

Ångsmarken på hela åkerholmarna och i brynmiljöerna hävdas återigen genom årlig slåtter eller bete. Floran är hävdpräglad och de gamla odlingsrösetna framträder tydligt. Brynmiljöerna har en varierad struktur och är inte igenväxande. Åkerholmarna i området har för naturtypen 6510 *slätterängar i låglandet* gynnsam bevarandestatus.

Skötselåtgärder:

Årlig hävd genom bete eller slåtter. Städning efter olika verksamheter som bedrivits i området. Om bete bedöms vara lämpligaste hävdformen kan stängsel uppföras. Viktigt är att beakta det rörliga friluftslivet vid uppförande av stängsel så att det finns tillräckligt många självstängande grindar för besökaren att nyttja. Eventuella slyuppslag inom skötselområdet röjs bort. Eventuellt kan det bli aktuellt med viss utglesning av trädskiktet, i första hand tas gran bort. Röjt/hugget material tas bort från området utom enstaka grövre stockar av löv eller tall som kan läggas upp i soliga lägen. Återhämtning av lämpliga träd, förslagsvis ask eller björk. För att stärka upp insektsfaunan knuten till hålträd kan mulmholkar placeras ut inom detta skötselområde.

Uppföljning:

Områdena följs upp enligt Naturvårdsverkets manual för uppföljning i betesmarker och slåtterängar i skyddade områden (Dnr: 310-5279-05 NS).

Skötselplanens skötselområde 4: Blandskogsparti (a) samt blandskogsbevuxen (b) åkerholme 1,81 hektar

Beskrivning:

Skötselområdet består dels av ett mindre blandskogsområde beläget vid Håsta gamla bytomt i de södra delarna av reservatet (område 4a) dels av en åkerholme centralt i reservatet (område 4b). Trädskiktet inom 4a består främst av tall och gran, men det förekommer också asp, sälg, rönn och björk. Inom området förekommer rikligt med lågor. I det östra brynet vid 4a står ett flertal grova sälgar som är en viktig födoresurs för många insekter.

Åkerholmen (4b) är idag bevuxen med äldre blandskog. Trädskiktet domineras av gran och tall. I södra delen av området finns en brynmiljö med slånärsbuskage. Vid inventeringar i området har den rödlistade talltickan (NT) återfunnits. Runtom på åkerholmen finns idag flera mindre avfallsupplag och spår efter en nedbrunnen lägerverksamhet. Sannolikt är det lägerverksamheten som medfört att mängden död ved är lägre 2017 än vid inventeringen som gjordes 2015. Branden medförde att ett flertal granar och minst en tall dog, vilket på sikt skapar bra substrat för många vedlevande insekter. Vidare finns det ett flertal aspar i den södra delen av området. Området har för naturtypen 9070 *Trädklädda betesmarker* idag inte gynnsam bevarandestatus.

Målbild:

Området har grova tallar och rikligt med lågor i olika nedbrytningsstadier. Luckighet medför att vissa tallar är solbelysta stora delar av dygnet, vilket gynnar flera olika insekter som är knutna till grova solbelysta tallar. Sälgi finns i god omfattning i de östra delarna av området. Håsta gamla bytomt är fri från igenväxningsvegetation och framträder för besökaren.

Åkerholmen har förekomst av tallticka. Tallar av olika åldrar säkrar kontinuiteten, vilket är en förutsättning för talltickan. Avfallsupplag är bortstäddade. Ask förekommer i de östra delarna. Aspar fungerar som boträd för fåglar.

Skötselåtgärder:

Städning efter tidigare verksamheter inom området. Eventuellt kan kulturlämningar röjas fram för att öka besöksvärdet.

Städning och återställning av områden med avfall. Eventuellt kan gransanerande åtgärder bli aktuella samt åtgärder för att främja tillväxten av stora aspar i den lilla aspdelen.

Uppföljning:

Tallticka förekommer i området

Asp som har förutsättningar att fungera som boträd för fåglar.

Skötselplanens skötselområde 5: Lövskog av hagmarkskaraktär 1,22 hektar

Beskrivning:

Området utgörs av ett glest lövskogsområde med inslag av ek och äldre lövträd. I övrigt består trädskiktet främst av ung björk och asp, vilket tyder på att området tidigare har betats. Lövskogsområdet är avgränsat av Skogsstyrelsen som naturvärde lövskogslund/hagmarksskog 2002 (N 3419-2002). Delen inom reservatet är en del av ett större sammanhängande naturvärde som löper vidare norrut. Två vägar löper genom området. Området har för naturtypen 9070 *trädklädda betesmarker* inte gynnsam bevarandestatus.

Målbild:

Området har hagmarksprägel och är årligen väl hävdad. Asp och björk har tagits bort i stora delar av området för att gynna rekryteringen av solitärekar och den hävdpräglade floran. Området har för naturtypen 9070 gynnsam bevarandestatus.

Skötselåtgärder:

Bete och/eller slätter är lämplig skötsel. Stängsling kan göras vid behov. Frihuggning av ekar och enstaka grova tallar bör göras. Luckor bör skapas som sedan utökas under flera år: Man bör undvika att göra en enda stor insats då detta ofta leder till kraftig föryngring av löv. Asp och björk under 30 cm bör ringbarkas före avverkning för att undvika rotskottsbildning. För att stärka upp populationerna av vedlevande insekter knutna till ädellöv kan mulmholkar placeras ut på lämpliga områden. Dessa behöver med jämna mellanrum underhållas för att fungera.

Uppföljning:

Området följs upp enligt Naturvårdsverkets manual för uppföljning i betesmarker och slätterängar i skyddade områden (Dnr: 310-5279-05 NS).

Skötselplanens skötselområde 6: Gräsmarker 30,55 hektar

Beskrivning

De öppna gräsytona i reservatet utgör stora öppna ytor. På de öppna ytorna häckar ängspiplärka (NT) och sånglärka (NT). I hela området finns det lämningar efter försvarsmaktens verksamhet, det mest iögonfallande är den 40 meter breda rullbana som löper i öst-västlig riktning rakt genom reservatet. I framförallt områdets centrala delar löper fler mindre vägar och hårdgjorda ytor samt den rullbana som tidigare nyttjades av flygverksamheten.

Målbild

Mötet mellan stad och naturreservat sker på ett tydligt sätt och tillgängliga och välkomnande entréer för besökaren in i reservatet. Området nyttjas till en mångfald av friluftslivsaktiviteter. Arrangemang anordnas med jämna mellanrum av olika intresséföreningar såväl som skolor. Områden där det varit upplag är helt återställda och platser där den hårdgjorda ytan brutits upp har medfört en tydlig övergång mellan den urbana miljön och naturmiljön. Platser där hårdgjord yta har tagits bort bidrar nu till den biologiska mångfalden.

Områdena närmast Barkarbystaden och kring den gamla rullbanan sköts med mer intensiv slätter/kortgrässkötsel. Området har i övrigt välhävdade gräsmarker som slås eller betas årligen. Den delvis plöjningsfria skötseln i kombination med hävd har bidragit till att en flora mer typisk för hävdade områden har utvecklats inom stora delar av området. Sånglärka och ängspioplärka häckar årligen i reservatet.

Det västra gränsområdet söder om rullbanan, har ett landskapsanpassat möte med Barkarbystadens gröna kaj, så att rekreationsmässiga och biologiska värden kan utvecklas och samspara.

Skötselåtgärder:

Objekt som bedöms missgynna upplevelsen eller rent av vara farliga för besökare/betande djur ska skyndsamt tas bort efter upptäckt. Området i sin helhet ska städas från skräp och mindre upplag.

Årlig slätter och/eller bete ska ske. Stängsling av områden kan göras vid behov. Stängsel ska i möjligaste mån undvika att störa det rörliga friluftslivet, det är därför viktigt att stigar och leder beaktas vid dragning. För att säkerställa friluftslivet ska självstängande grindar eller motsvarande genomfarter av stängslet uppföras på punkter där människor passerar tänkt stängseldragning.

Mer intensiv slätter kan utföras inom delar av detta område i syfte att främja besöksvärdet. Stängslet som löper söder om rullbanan i öst-västlig riktning ska, om det inte nyttjas för att hägna in betesdjur, tas bort.

Åtgärder för att motverka illegal fordonstrafik på rullbanan ska vidtas.

Den hårdgjorda del av rullbanan som löper öster om Igelbäcken ska efter restaurering i sin helhet tas bort och ersättas med en mindre led. Återställning av hårdgjorda ytor som inte fyller någon funktion ska utföras. Efter att den hårdgjorda ytan tagits bort kan området få insädd av ängsfröer, lämpligen med stor andel ängsvädd som är en viktig resurs för flera dagfjärilarter.

På lämpliga områden inom skötselområdet kan ytor med insädd göras. Plöjning får inte ske närmare Igelbäcken än 20 meter.

Broar kan efter att Igelbäckens kulvert har avvecklats anläggas där det bedöms lämpligt inom detta område.

Vid övergången mellan stad och natur kan massor från arbetet inom skötselområde 1 nyttjas för att anlägga mjukgörande strukturer inom den västra samt södra delen av skötselområde 6. I den västra delen av skötselområde 6 kan det även anläggas fuktstråk mot reservatsgränsen/kajen. Åtgärder för att öka de rekreativa värdena kring det avluftningstorn för tunnelbanans utbyggnad som behöver uppföras inom skötselområdet. Dessa åtgärder preciseras efter att avluftningstornets läge och utseende fastslagits.

Uppföljning:

De delar av området som hävdas följs upp enligt Naturvårdsverkets manual för uppföljning i betesmarker och slätterängar i skyddade områden (Dnr: 310-5279-05 NS).

Häckning av ängspioplärka och sånglärka.

Skötselplanens skötselområde 7: Byggnader i rullbanans östra del: 1,12 hektar

Beskrivning:

Vid den östra änden av rullbanan finns ett flertal byggnader, bl.a. hangarer och hus.

Målbild:

Området nyttjas till en mångfald av rekreativa aktiviteter. Arrangemang anordnas med jämna mellanrum av olika intresseföreningar såväl som skolor.

Skötselåtgärder:

Området i sin helhet ska städas från skräp och mindre upplag. Mer intensiv slätter kan utföras inom detta område i syfte att främja besöksvärdet. Platser för t.ex. lekplatser och utegym ryms inom detta område. Objekt som bedöms missgynna upplevelsen eller rent av vara farliga för besökare ska skyndsamt tas bort efter upptäckt. De byggnader som finns ska undersökas av fackfolk och säkerheten bedömas. Efter detta kan eventuella åtgärder bli aktuella för att göra dessa mer användbara för skötseln av reservatet, friluftslivet och olika rekreativa aktiviteter i området. Byggnader som inte bedöms lämpliga kan rivas. Nyanläggning av byggnader för reservatets skötsel eller för rekreativa värden såsom t.ex. visningsgård kan uppföras inom detta område.

Skötselplanens skötselområde 8: Information och friluftsliv

Beskrivning

Området är av stor vikt för friluftslivet.

Målbild:

- Naturreservatets gräns ska vara tydligt markerad
- Väl underhållna informationsskyltar om reservatet och besöksmålen finns på platser angivna på karta
- Minst fem väl underhållna sittplatser ska finnas, dessa väljs ut av förvaltaren
- Grillplats på plats angiven på skötselkarta
- Väl underhållna soptunnor och minimal nedskräpning
- Minst 2,0 km väl underhållna och i fält markerade vägar/leder, (gång/cykelväg som kan vara antingen ca. 2,5 m bred grusväg eller ca. 4,5 m bred asfalterad),
- Områden kan snöröjas vid behov
- Minst 1,7 km i fält markerade gångstigar av naturkaraktär ska finnas i reservatet, (stigar ca. 1 m breda av grus eller gräs-typ)
- Hårdgjorda ytor som inte fyller en funktion är borttagna
- Plattform för besökare finns vid våtmarken
- Välbesökta aktivitetsnoder som bidrar till rekreationsvärdet i reservatet.

Skötselåtgärder:

Gränsen ska markeras och informationsskyltar ska sättas upp och underhållas. Leder, vägar och stigar ska underhållas. Stigar och leder/vägar kan nyanläggas vid behov, förslag på olika stigdragningar finns i Bilaga 5. Spång samt besöksplattform kan anläggas invid och i våtmarken.

Broar och spänger ska byggas och underhållas efter behov. Minst en eldstad ska uppföras inom skötselområde 6. (se kartor bilaga 4, 5). Soptunnor ska placeras ut på lämpliga platser.

Skyltar ska vara tillgänglighetsanpassade.

Minst 75 % av leder/vägar/spänger inom reservatet skall vara tillgänglighetsanpassade. Snöröjning ska utföras av led och väg samt på platser med tillgänglighetsanpassade anordningar såsom eldstäder och bänkar.

Vid de aktivitetsnoder som finns angivna på karta kan rekreativa anordningar såsom t.ex. utegym eller lekplatser uppföras.

Uppföljning:

Kontroll av tillgänglighetsanpassade åtgärder inom reservatet för att säkerställa att målet att 75 % av leder/vägar/spånger är tillgänglighetsanpassade är uppfyllt. Kontroll av bänkar/bord samt grillplats som är tillgänglighetsanpassad.

3. Uppföljning

3.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Järfälla kommun eller andra av Järfälla kommun anlitade entreprenörer ansvarar för dokumentation och rapportering av vilka åtgärder som genomförts och när de genomförts. Järfälla kommun ansvarar för att uppföljning och utvärdering av genomförda skötselåtgärder sker för:

- Initial större städning av reservatet i sin helhet
- Återställning av kulverterad del av Igelbäcken
- Biotopförbättrande åtgärder i Igelbäcken
- Återställning av de zoner som förstudien bedömer lämpliga att återställa utanför den kulverterade delen
- Anläggande av våtmark
- Hävd av gräs- och ängsmarker
- Markering /anläggning av leder/vägar och stigar
- Borttagning av hårdgjorda ytor
- Skötsel av stigar
- Skötsel av leder och vägar
- Skötsel av skyltar.

3.2 Uppföljning av bevarandemål

Järfälla kommun ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen specificeras i dokumentet ”Uppföljningsplan för Norra Igelbäckens naturreservat” vilket fastställs i samband med naturreservatets bildande.

4. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Åtgärd	Påbörjas	Utförs i skötselområde	Frekvens	Prioritet	Mål med åtgärd
Bete/slätter	Inom 1 år	3, 6	Årligen	1	Upprätthålla och utveckla ängsfloran
Informationsskyltar	Inom 1 år	8	Vid behov	1	Ökad tillgänglighet
Nedmontering av stängsel	Inom 1 år	1,6	1 gång	1	Ta bort farligt och onödigt stängsel

Städning	Inom 1 år	1,2,3,4,5,6,7	Vid behov	1	Motverka nedskräpning
Anläggning av stigar och leder	Inom 5 år	6	Vid behov	1	Ökad tillgänglighet
Åtgärd	Påbörjas	Utförs i skötselområde	Frekvens	Prioritet	Mål med åtgärd
Anordningar vid avluftningstorn	Vid uppförande	6	1 gång	2	Ökad tillgänglighet
Avfasning kantzon Igelbäcken	Inom 15 år	1	1 gång	1	Mer naturlig karaktär
Biotopförbättrande åtgärder Igelbäcken	Inom 5 år	1	Fåtal gånger	1	Förbättra för flora/fauna i bäcken
Kontroll av byggnader	Inom 5 år	7	Engångsåtgärd	1	Säkerhet
Röjning/huggning	Inom 5 år	5	I samband med restaurering	3	Återskapa trädklädd betesmark, gynna ek
Utplacering av grillplatser, soptunnor, bänkar och bord	Inom 5 år	8	Vid behov	1	Ökad tillgänglighet
Borttagande av trumma	Inom 10 år	1	1 gång	2	Förbättra för flora/fauna i bäcken
Borttagande av hårdgjorda ytor	Inom 15 år	1,6	Engångsåtgärd	2	Återställning av markslag
Lekplatser, utegym	Inom 15 år	8	Engångsåtgärd	3	Ökad tillgänglighet
Skapa våtmark	Inom 15 år	2	1 gång	2	Skapa våtmark
Uppgrävning av kulvertering	Inom 15år	1	1 gång	1	Återställa Igelbäcken
Borttagande av farliga objekt	Vid behov	Hela reservatet	Vid behov	1	Säkerhet
Intensiv slåtter	Vid behov	6	1-4ggr per år	1	Ökad tillgänglighet
Röjning	Vid behov	3, 4, 5, 6	Vid behov	1	Motverka slyuppslag
Snöröjning	Vid behov	8	Vid behov	1	Ökad tillgänglighet
Stängsling	Vid behov	3, 4, 5,6	Vid behov	1	Upprätthålla och utveckla ängsfloran
Tömning av sopor	Vid behov	8	Vid behov	1	Ökad tillgänglighet
Underhåll av byggnader	Vid behov	7	Vid behov	1	Säkerhet
Underhåll av bänkar, Bord och grillplatser	Vid behov	8	Vid behov	1	Ökad tillgänglighet
Underhåll av stigar och leder	Vid behov	8	1-3 ggr per år	1	Ökad tillgänglighet
Våtmarksskötsel	Vid behov	2	Vid behov	2	Bibehålla våtmarkens funktion
Åtgärder för att motverka oreglerad fordonstrafik inom området	Vid behov	6	Vid behov	1	Säkerhet

5. Revidering

Skötselplanen gäller tillsvidare, men bör löpande ses över och revideras vid behov. Om inte revidering skett tidigare kan det vara lämpligt att revidera skötselplanen år 2031.